

Finantsinspektsiooni soovituslik juhend
„Rahvusvahelise finantssanktsiooni kohaldamine krediidi- ja finantseerimisasutustes“

Soovituslik juhend on kehtestatud Finantsinspektsiooni juhatuse 25.10.2021. a otsusega nr 1.1-7/177

SISUKORD

1.	Finantsinspektsiooni pädevus	2
2.	Eesmärk, kohaldamisala ning aluspõhimõtted	2
2.1.	Eesmärk	2
2.2.	Kohaldamisala	3
2.3.	Aluspõhimõtted.....	3
2.4.	Mõisted.....	4
3.	Rahvusvahelise finantssanktsiooni riskide maandamise ja riskijuhtimise süsteem	5
3.1.	Strateegia	5
3.2.	Riskihinnang ja riskiisu.....	6
3.3.	Protseduurireeglid.....	8
3.4.	Vastutava juhatuse liikme ja vastutava isiku määramine ning juhtkonna vastutus	9
3.5.	Töötajate koolitus.....	10
3.6.	Hoolsusmeetmed finantssanktsiooni tuvastamiseks.....	10
3.7.	Finantssanktsiooni kohaldamine.....	12
3.8.	Rahapesu Andmebüroo teavitamine	13
3.9.	Sisekontrollieeskiri	13
3.10.	Andmete säilitamine	14
4.	Juhendi rakendamine	14
	Lisa 1 –Automatiseeritud sõelumise tööriist	1
	Lisa 2 – Sanktsioonist kõrvalehoidmise ja rikkumisega seotud Eesti spetsiifilised riskid ja meetodid.....	1
	Lisa 3 – Asjaolud, mis võivad viidata massihävitusrelvade rahastamisele.....	1
	Lisa 4 – Rahapesu, terrorismi rahastamise ja massihävitusrelvade leviku rahastamise erinevused	1

1. Finantsinspektsiooni pädevus

- 1.1. Finantsinspektsiooni seaduse (edaspidi *FIS*) § 3 kohaselt teeb Finantsinspeksioon riiklikku finantsjärelevalvet finantssektori stabiilsuse, usaldusvääruse ja läbipaistvuse ning toimimise efektiivsuse suurendamise, süsteemsete riskide vähendamise ning finantssektori kuritegelikel eesmärkidel ärakasutamise tõkestamisele kaasaaitamise eesmärgil, et kaitsta klientide ja investorite huve nende vahendite säilimisel ning seeläbi toetada Eesti Vabariigi rahasüsteemi stabiilsust.
- 1.2. Rahvusvahelise sanktsiooni seaduse (edaspidi *RSanS*) § 30 lõike 1¹ kohaselt teeb Finantsinspektsioon järelevalvet *RSanS*-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle nende krediidiasutuste ning finantseerimisasutuste poolt, kelle üle ta teeb järelevalvet *FIS*-i alusel ja kooskõlas Euroopa Liidu õigusaktidega. Finantsinspektsioon teeb järelevalvet *FIS*-is sätestatud korras, arvestades *RSanS*-is sätestatud erisusi.
  - 1.2.1. Finantsinspektsiooni ülesanne finantssanktsioonide rakendamisel ei ole teha erandeid või lubada teenust osutada või tehingut või toimingut teha. Muu hulgas ei kontrolli Finantsinspektsioon, kas isik on finantssanktsiooni subjekt, kas tegu on finantssanktsiooni rikkuva tehingu või toiminguga ning kas finantssanktsiooni on kohaldatud õiguspäraselt.
  - 1.2.2. Finantsinspektsiooni ülesanne finantssanktsioonide rakendamisel on teha erikohustustega isiku rakendatavate süsteemide ja kontrollide vastavuse üle järelevalvet, et erikohustustega isik oleks võimeline finantssanktsiooni kohaldama ja finantssanktsiooni riski (ohud, haavatavus, kompensatsioonimehhanismid) hindama.
- 1.3. Käesolevat soovituslikku juhendit (edaspidi *juhend*) tuleb lugeda koos Finantsinspektsiooni soovitusliku juhendiga „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“¹ (edaspidi *Finantsinspektsiooni rahapesu tõkestamise soovituslik juhend*), võttes arvesse rahvusvahelise sanktsiooni erisusi. Kõikides juhendi reguleerimata küsimustes kohaldatakse Finantsinspektsiooni rahapesu tõkestamise soovituslikku juhendit.
- 1.4. *FIS* § 57 lõike 1 kohaselt on Finantsinspektsioonil õigus välja anda soovituslikke juhendeid finantssektori tegevust reguleerivate õigusaktide selgitamiseks või finantsjärelevalve subjektide suunamiseks.

2. Eesmärk, kohaldamisala ja aluspõhimõtted

2.1. Eesmärk

- 2.1.1. Juhendi eesmärk on anda selgitavaid juhiseid finantssanktsiooni rakendamiseks. Kui juhendis on viidatud kohustustele või üldiselt sanktsioonile ja selle rakendamisele, on silmas peetud just nimelt tegevusi finantssanktsiooni rakendamiseks. Järelduvalt ei ole juhendiga muu hulgas kaetud kaubandussanktsiooni rakendamine kui majandussanktsiooni üks alaliike. Sellele vaatamata peavad erikohustustega isikud olema teadlikud oma tegevust puudutavatest operatsiooni ja muudest riskidest ning neid klientide huvides kohaselt hindama ja käsutama.

---

¹ Arvutivõrgus: https://www.fi.ee/sites/default/files/2018-11/FI_AML_Soovituslik_juhend.pdf. (04.01.2021)

- 2.1.2. Juhendi eesmärk on aidata suurendada Finantsinspektsiooni järelevalve all olevate erikohustustega isikute finantssanktsiooni kohaldamise ja finantssanktsiooni subjekti tuvastamise võimekust lõppeesmärgiga tagada, et läbi erikohustustega isiku vastavusraamistiku on tagatud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu (edaspidi *ÜRO*) resolutsiooni, Euroopa Liidu Nõukogu (edaspidi *EL*) otsuse, Eesti Vabariigi Valitsuse (edaspidi *Vabariigi Valitsus*) määruse või muu Eestile kohustusi paneva õigusakti või lepinguga kehtestatud finantssanktsiooni kohaldamine Eestis. Juhend on piiratud vaid finantssanktsioonidega, mille kohaldamine on Eestis siduv.
- 2.1.3. Juhend selgitab erikohustustega isikutele RSanS-is ja sellega vahetult seotud õigusaktides sätestatud finantssanktsiooni kohaldamise nõuete sisu ja täitmist ning teenuse osutamise kaasnepite riskidest arusaamist. Samuti suunab ja abistab see erikohustustega isikut finantssanktsiooni kohaldamise eesmärgil sanktsiooni riskide maandamise ja riskide juhtimise süsteemi ülesehitamisel ning toimimise tagamisel.
- 2.1.4. Juhendi kehtestamine ja rakendamine erikohustustega isikute poolt aitab efektiivsemalt tuvastada finantssanktsiooni subjekti, kohaldada finantssanktsiooni meetmeid, vähendada Eesti finantssektori kuritegelikul eesmärgil ärakasutamise tõenäosust ja süsteemseid riske ning suurendada finantssektori stabiilsust, usaldusvärsust ja läbipaistvust.

2.2. Kohaldamisala

- 2.2.1. Juhend on suunatud Eestis teenuseid pakkuvatele krediidi- ja finantseerimisasutustele, kes on erikohustustega isikud RSanS-i § 20 lõike 1 kohaselt ja §-s 21 sätestatud nõuete täitmise osas, ning kes kuuluvad Finantsinspektsiooni järelevalve alla (edaspidi *erikohustustega isik*).
- 2.2.2. Finantsinspektsioon võib juhendile kehtestada lisasid, mille eesmärgiks on anda sektoripõhiseid juhiseid erikohustustega isikutele nende teenuse osutamise kaasnepite riskide tuvastamisel. Finantsinspektsioon võib juhendi tehnilise iseloomuga lisasid, v.a käesolevas punktis nimetatud sektoripõhised juhendid, muuta või täiendada, kaasamata selleks turuosalisi või teisi eksperte.

2.3. Aluspõhimõtted

- 2.3.1. Vastavalt RSanS §-dele 3 ja 4 on Eestis siduvad EL-i, ÜRO ja Vabariigi Valitsuse kehtestatud sanktsioonid. Juhendi seisukohast on olulised need EL-i, ÜRO ja Vabariigi Valitsuse kehtestatud sanktsioonid, mis seonduvad finantssanktsioonidega.
- 2.3.2. ÜRO vastuvõetud resolutsioone, millega kehtestatakse sanktsioonid, rakendatakse Eestis peamiselt EL-i õigusaktide kaudu ning vajaduse korral võib Vabariigi Valitsus anda välja ÜRO kehtestatud sanktsiooni rakendamise õigusakti. ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga kehtestatud sanktsiooni rakendatakse ajutiselt ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni alusel kuni ajakohastatakse või võetakse vastu Euroopa Liidu Nõukogu määrus. Lisaks saab EL täiendada ÜRO sanktsiooni ja kehtestada EL autonoomse sanktsiooni.
- 2.3.3. Vabariigi Valitsuse sanktsioon kehtestatakse Vabariigi Valitsuse määrusega, mis kehtestab piirangud konkreetsetele sanktsiooni subjektile.
- 2.3.4. Finantssanktsiooni kohaldamisel tuleb lähtuda ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonist, EL-i määrusest või Vabariigi Valitsuse määrusest.

- 2.3.5. Õigusaktidest tulenevate nõuete korral tuleb lähtuda sanktsiooni õigusaktides sätestatust. Juhendi vastuolu korral õigusaktidega tuleb lähtuda RSanS-ist ja sellega vahetult seotud õigusaktide mõttest ning sisust. Inglisekeelsete RSanS-iga vahetult seotud õigusaktide ja allikmaterjalide² korral tuleb lähtuda nende originaalsõnastusest ning mõttest.
- 2.3.6. Juhendis kasutatud mõisted on defineeritud RSanS-is, rahvusvahelist sanktsiooni rakendavas õigusaktis, rahapesuvastase töökonna (*Financial Action Task Force, edaspidi FATF*) 2012. aasta soovitus³ ja 2013. aasta metodoloogia sõnastikes⁴ või EL väljaantud suunistes⁵ ning muudes juhendmaterjalides.
- 2.3.7. Rahvusvahelise sanktsiooni rakendamise ja kohaldamise nõuete täitmise all on juhendi mõistes peetud silmas kõiki tegevusi, mida EL, ÜRO ja FATF eeldavad liikmesriikidelt ja erikohustustega isikutelt ennetavate ehk preventiivsete meetmete kohaldamisel.
- 2.3.8. Juhendi kohaldamisel tuleb arvestada kehtivatest õigusaktidest, rahvusvahelisest praktikast ja RSanS-iga vahetult seotud õigusaktidest, teistest Finantsinspektsiooni soovituslikest juhenditest, FATF-i ning Euroopa Liidu Nõukogu suunistest ja muudest juhendmaterjalidest⁶ tulenevaid nõudeid.
- 2.3.9. Juhendi täitmisel tuleb lähtuda proportsionaalsuse põhimõttest. See tähendab, et erikohustustega isik peab oma protseduurireeglid ja sisekontrollieeskirjad koostama, sanktsiooni hoolsusmeetmeid kohaldama ja vahendid valima vastavalt oma ettevõtte majandustegevuse laadile, ulatusele ja keerukuse astmele, sh riskiisule ja erikohustustega isiku tegevusega kaasnevalele riskidele.
- 2.3.10. Juhendi täitmisel tuleb arvestada riskipõhise lähenemise põhimõtet. Erikohustustega isik peab eelnevalt enda tegevusega kaasnevaid riske hindama, et kavandada, arendada ja töös hoida enda võimekusele, riskiisule ja tegevusega kaasnevalele riskidele vastav rahvusvahelise sanktsiooni riskide maandamise ja riskijuhtimise süsteem, arvestades et riskipõhine lähenemine ei vabasta erikohustusega isikut sanktsiooni kohaldamisest.
- 2.3.11. Juhendi täitmisel tekkivate rakenduslike ja tõlgenduslike probleemide korral tuleb lähtuda mõistlikkuse põhimõttest, tõlgendades vajadusel erinevaid juhendi punkte koosmõjus ja arvestades juhendi eesmärki. Samuti tuleb toimida heas usus ja kooskõlas erikohustustega isikult oodatava hoolsusega.

2.4. Mõisted

- 2.4.1. **Rahvusvaheline sanktsioon või Vabariigi Valitsuse sanktsioon⁷** on välispoliitiline meede, mille kehtestab EL, ÜRO või Vabariigi Valitsus. Tegu on mittesõjalise meetmega, mida rakendatakse eesmärgiga säilitada või taastada rahu, hoida ära konflikte ja tugevdada rahvusvahelist julgeolekut, toetada ja tugevdada demokraatiat ning järgida õigusriigi põhimõtteid, inimõigusi ja rahvusvahelist õigust. Meetmed võivad olla (1) *mittemajanduslikud* ja (2) *majanduslikud*. Majanduslikud meetmed võib jaotada omakorda (a) *rahvusvahelisteks finantsisantsioonideks* ja (b) *kaubanduslikeks sanktsioonideks*.

² Sh rahvusvahelist sanktsiooni rakendavad õigusaktid.

³ The FATF Recommendations (2012). Arvutivõrgus: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>. (04.01.2021)

⁴ The FATF Methodology for assessing compliance with the FATF Recommendations and the effectiveness of AML/CFT systems (2013). Arvutivõrgus: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/methodology/FATF%20Methodology%2022%20Feb%202013.pdf>. (04.01.2021)

⁵ Juhendid ja parimad tavad. Arvutivõrgus: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/>. (04.01.2021)

⁶ Sh üldistest finantsasutuste organisatsiooni ja tegevust puudutavatest juhendmaterjalidest.

⁷ Euroopa Liidu terminoloogias ka "piirav meede".

- 2.4.2. **Rahvusvahelise sanktsiooni subjekt** on rahvusvahelist sanktsiooni kehtestavas või rakendavas õigusaktis kindlaksmääratud füüsiline või juriidiline isik, üksus või asutus, kelle suhtes kohaldatakse rahvusvahelist sanktsiooni. Rahvusvahelise sanktsiooni subjekt võib olla ka riik, territoorium, territoriaalne üksus, režiim, organisatsioon, ühendus, rühmitus või muu üksus, kelle suhtes kohaldatakse sanktsiooni ja kes on rahvusvahelist sanktsiooni kehtestavas või rakendavas õigusaktis subjektina välja toodud.
- 2.4.3. **Rahvusvaheline finantssanktsioon** (majandusliku sanktsiooni nn alaliik) on eelkõige sihipärane meede, mis on suunatud konkreetsete isikute või riikide/piirkondade vastu. Seejuures jagunevad finantssanktsioonid suures plaanis terrorismi rahastamise ja massihävitusrelvade leviku rahastamise ning muu poliitilise sisu ja eesmärgiga sanktsioonideks. Finantssanktsiooni sisuks on keelata või piirata igasugune rahaliste vahendite siirdamine, ülekandmine, muutmine, kasutamine ja nendega selliste tehingute tegemine, mis võiksid kaasa tuua muudatusi nende mahus, suuruses, asukohas, omandilises kuuluvuses, valduses, laadis või otstarbes või muid muudatusi, mis võimaldaksid nende rahaliste vahendite kasutamist. Samuti on finantssanktsiooni sisuks keelata majandusressursside (vara, mis ei ole rahalised vahendid, kuid mida on võimalik kasutada rahaliste vahendite, kaupade või teenuste hankimiseks), mis tahes viisil kasutamine rahaliste vahendite, kaupade või teenuste hankimiseks, näiteks neid müües, rentides või neile hüpoteeki seades. Finantssanktsiooni saab jaotada kaheks (i) *sihipärane isikute ja üksuste põhine finantssanktsioon* ning (ii) *tegevuspõhine rahastamise piirang*. Täpsed rahvusvahelise finantssanktsiooni meetmed, mida ja kelle suhtes kohaldama peab on kirjeldatud rahvusvahelist sanktsiooni kehtestavas või rakendavas õigusaktis.
- 2.4.3.1. **Sihipärane finantssanktsioon**⁸ on kehtestatud üksikisikule või üksusele ning viitab (a) vahendite ja majandusressursside külmutamisele, (b) vahendite ja majandusressursside kättesaadavaks mittetegemisele või (c) finantssüsteemi kasutamise keelamisele sellele isikule, või üksusele, kes on lisatud rahvusvahelise sanktsiooninimekirja.
- 2.4.3.2. **Tegevuspõhine rahastamise piirang** viitab tegevuse keelule, nagu näiteks rahalise abi andmisele (rahastamine, finantseerimine, sh investeerimine, kindlustuslepingu sõlmimine, väärtpaperitehingute tegemine ja laenu andmine) ning muudele EL-i ja ÜRO resolutsioonidest tulenevatele piirangutele, kus krediidi- ja finantseerimisasutused oma tegevuse käigus, sh vahendite kliirimisel⁹, rakendavad hoolsusmeetmeid ja kohaldavad piiranguid ning keelde.
- 2.4.4. **Massihävitusrelvade leviku rahastamine** tähendab toimingut rahaliste vahendite andmiseks või finantsteenuste osutamiseks, mida kasutatakse täielikult või osaliselt tuuma-, keemia- või bioloogiliste relvade ning nende kandevahendite ja nendega seotud materjalide (sh nii tehnoloogiad kui ka ebaseaduslikel eesmärkidel kasutatavad kahesuguse kasutusega kaubad) tootmiseks, omandamiseks, valdamiseks, arendamiseks, ekspordiks, ümberlaadimiseks, vahendamiseks, transportimiseks, ülekandmiseks, varumiseks või kasutamiseks, mis on vastuolus riiklike seaduste või vajaduse korral rahvusvaheliste kohustustega.¹⁰

3. Rahvusvahelise sanktsiooni riskide maandamise ja riskijuhtimise süsteem

3.1. Strategia

---

⁸ Inglise keel – *targeted financial sanctions* ehk *TFS*.

⁹ Kliirimise all on silmas peetud kõiki tehinguga seotud tegevusi käsundi andmisest kuni arveldamiseni.

¹⁰ Massihävitusrelvade leviku rahastamise mõistet on juhendis kasutatud laiemalt, kuna praegu puudub kõikidele režiimidele sobiv rahvusvaheliselt kokkulepitud definitsioon massihävitusrelvade leviku rahastamise kohta. Käesoleva definitsiooni puhul on lähtutud FATF raportist „Combating proliferation financing: A status report on policy development and consultation“ (2010). Arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Status-report-proliferation-financing.pdf>. (04.01.2020).

- 3.1.1. Rahvusvahelise sanktsiooni riskide maandamise ja riskijuhtimise üldine strateegia kirjeldab üldiseid juhtpõhimõtteid, mille abil erikohustustega isik tagab, et tema tegevus on kooskõlas tema riskiisuga. Rahvusvahelise sanktsiooni riskide maandamise ja juhtimise üldine strateegia võib sisalduda erikohustustega isiku riskiisus.
- 3.1.2. Vajadusel vaadatakse rahvusvahelise sanktsiooni riskide maandamise ja riskijuhtimise strateegia üle ning seda uuendatakse ja täiendatakse, sh siis, kui uuendatakse ja täiendatakse riskihinnangut või riskiisu, või kui lisandub uusi sanktsiooni režiime.

3.2. Riskihinnang ja riskiisu

- 3.2.1. Erikohustustega isik koostab ja uuendab regulaarselt finantssanktsioonidega ja massihävituse relvade leviku rahastamisega seotud riskiisu ja riskihinnangut, arvestades Finantsinspektsiooni rahapesu tõkestamise soovitusliku juhendi punktides 3.2 ja 3.3 toodud põhimõtteid juhendis toodud erisustega.
- 3.2.2. Finantssanktsiooni ja massihävituse relvade leviku rahastamise risk ei hõlma ainult finantssanktsiooni otsest rikkumist, näiteks sanktsiooni subjekti finantsvarade külmutamata jätmist, vaid ka finantssanktsioonist kõrvalehoidmist. Sellisest põhimõttest peab erikohustustega isik lähtuma ka riskide tuvastamisel, hindamisel ja analüüsimisel.
- 3.2.3. Finantssanktsiooni riskide hindamise raames tuleb Finantsinspektsiooni rahapesu tõkestamise soovitusliku juhendi punkti 3.3.4.1 mõttes konkreetsete riskikategooriate puhul analüüsida lisaks finantssanktsioonile iseloomulikke riskitegureid, nagu:
  - 3.2.3.1. Klientidega seotud riskid – Kliendirisk viitab võimalikele kliendi või klientide kategooriatele, kelle tegevus on suurema finantssanktsiooni riskiga. Üks tunnus on omandi- ja/või juhtimisstruktuuri keerukus ehk kui lihtne või keeruline on juhtide ja tegelike kasusaajate, sh omanike, tuvastamine. Omandistruktuuri puhul on olulised ka kliendi juhitud või kliendi omandis olevate ettevõtetega seotud riskid (näiteks kui klient on tegelik kasusaaja sanktsiooni subjektiks olevas ettevõttes). See tähendab, et erikohustustega isik hindab kõrgendatud hoolsusega kliente, kelle omandistruktuur on keeruline või omab muul moel riski. Klientidega seotud riskide puhul tuleb arvesse võtta ka riske, mis seonduvad klientide ärilise tegevusega ehk tegevusalaga ja pakutavate toodete ning teenustega, samuti geograafilisi riske, nagu näiteks kliendi päritolu, harilik viibimiskoht, registreerimise asukoht ja tegevuskoht.
  - 3.2.3.2. Toodete, teenuste, ja tehingutega seotud riskid – Toote, teenuse ja tehingu risk on seotud erikohustustega isiku pakutavate toodete ja teenustega, mis on seotud kõrge sanktsiooni riskiga või milliseid tooteid ja teenuseid võib klient ära kasutada, et sanktsioonist kõrvale hoida. Näiteks millises mahus teeb erikohustustega isik piiriüleseid tehinguid; kui palju ja millistes riikides on tal piiriüleseid korrespondentpankade kontosid; kas ta pakub kaubanduse finantseerimisega¹¹ seotud tooteid, kasutusõigusega kontosid¹², virtuaalraha vahetamise, hoidmise, edastamise jms teenust, korrespondentpanga teenust jne. Internetipõhised tooted ja teenused võivad maksete töötlemise kiiruse ja kontole juurdepääsu anonüümsuse tõttu kujutada endast suuremat riski, mistõttu on antud riskikategoorial kokkupuude ka teenuste edastuskanalitega seotud riskidega.

---

¹¹ Inglise keel – *trade finance*.

¹² Inglise keel – *payable-through accounts*.

- 3.2.3.3. Edastuskanalitega seotud risk – Edastuskanali risk on seotud teenuse ja toodete saamise kanalitega, mida klient kasutab nii ärisuhte loomisel kui ka ärisuhte käigus, aga ka kanalitega, mida erikohustustega isik kasutab oma äritegevuses oma toodete ja teenuste müügi jaoks. Eeltoodu hõlmab finantssanktsiooni riski vaatest eelkõige riski, et tooted ja teenused on tarbitavad anonüümselt, mistõttu erikohustustega isik ei ole võimeline tuvastama teenuse tarbija asukohta (näiteks IP-aadresside maskeerimine või teenuse tarbimine läbi vahendajate või esindajate, sh juristide/advokaatide kaudu). Riskantne on ka olukord, kui klient kasutab erikohustustega isikuga suhtlemiseks maaklerit või agenti. Samuti on oluline hinnata Edastuskanalitega seotud riske, kui tuginetakse mõne kolmanda teenusepakkuja kohaldatud hoolsusmeetmetele või kui hoolsuskohustus on edasi antud, eriti kui selline teenusepakkuja asub jurisdiktsioonis, kus kehtivad rahvusvaheliste hinnangute kohaselt madalamad vastavusstandardid. Hindama peab ka muid teenuste pakkumise kanaleid, nagu näiteks internetipank ja selle kättesaadavus.
- 3.2.3.4. Geograafilised riskid – Geograafiline risk on seotud kliendi, pakutavate toodete ja teenuste ning erikohustustega isiku edastuskanalite kokkupuutega teatud kõrgema riskiga jurisdiktsioonidega. Selle riskikategooria puhul on esiteks oluline arvestada erikohustustega isiku asukohariigiga seotud riske ning selle asukohariigi ja sanktsioonide subjektiks oleva riigi geograafilistest, kultuurilistest ja ajaloolistest seostest tulenevaid riske. Arvesse tuleb võtta ka olukordi, kui tehingud on otseselt või kaudselt seotud mõne kõrge sanktsiooni riskiga riigi või piirkonnaga. Selle riskikategooria puhul tuleb lisaks riikidele ja piirkondadele, mille suhtes on kehtestatud sanktsioonid, võtta arvesse ka riike ning piirkondi, mille kaudu võidakse sanktsioonist kõrvale hoida. Geograafilise riski kontekstis on oluline mõista, mis tahes kaudseid riske, mis võivad tekkida täiendavalt, kui tehing on seotud kõrge sanktsiooni riskiga (näiteks toote tarneahel). Geograafiliste riskide hindamise tulemusel määrab erikohustustega isik kindlaks, milliseid sanktsiooninimekirju tuleks sõeluda kõikide jurisdiktsioonide puhul ning kas ja milliseid nimekirju sõeluda teatud jurisdiktsiooni(de) puhul.
- 3.2.3.5. Finantssanktsiooni subjekti tuvastamiseks kasutatavate süsteemidega, sh tehnoloogiaga seotud riskid kui erikohustustega isik kasutab hoolsusmeetmete kohaldamisel finantssanktsiooni automatiseeritud sõelumise tööriista (edaspidi AST), siis hindab ta tehnoloogia võimekuse ja manipuleerimisega seotud riske. Tegu on neljast tavapärasest riskikategooriast eraldiseisva riskikategooriaga.
- 3.2.4. Sanktsiooni riskid, millega erikohustustega isik kokku puutub, määratakse kindlaks meetodika põhjal, mis sarnaneb rahapesu ja terrorismi rahastamise riski analüüsimisel kasutatava meetodikaga, hinnates järgmist:
- erikohustustega isikule olemuslik risk – sanktsiooni risk, millega asutus puutub kokku ilma sanktsiooni riskijuhtimise ja maandamismeetmeteta;
  - sanktsiooni riskijuhtimise ja maandamismeetmete tõhusus;
  - jääriski suurus (hinnates olemuslikku riski ja maandamismeetmete tõhusust).
- 3.2.5. Erikohustustega isikule omase sanktsiooni riskitunnuse määramiseks rakendatakse järgmist valemit:
- olemuslik risk – sanktsiooni riskijuhtimise ja maandamismeetmete tõhusus = jäärisk
- 3.2.6. Erikohustustega isik peab eraldi hindama rahapesu, terrorismi rahastamise ja finantssanktsiooni, sh massihävitusrelvade leviku rahastamise riske, koostades selleks riskihinnangu. Riski hinnangud võivad olla ühtses dokumendis, kuid erinevad riskid peavad olema eraldi hinnatud.

- 3.2.7. Erikohustustega isik määratleb riskihinnangu alusel riskiisu. Riskiisule kohaldatakse Finantsinspektsiooni rahapesu tõkestamise soovitusliku juhendi punktis 3.2 toodud. Erikohustustega isiku riskiisu võib kirjeldada ka rahvusvahelise sanktsiooni riskide maandamise ja riskijuhtimise strateegias.
- 3.2.8. Riskihinnangu ja riskiisu tulemusel loob erikohustustega isik sanktsiooniriskide maandamiseks ja riskide juhtimiseks rahvusvahelise sanktsiooni riskide maandamise ja riskijuhtimise süsteemi. Nagu ka riskide hindamise puhul, tuleb riskide maandamisel ja riskijuhtimise süsteemi loomisel arvestada lisaks finantssanktsiooni rikkumise riskile finantssanktsioonist kõrvalehoidumise võimalikkust ning selle riski juhtimist.
- 3.2.9. Rahvusvahelise sanktsiooni riskide maandamise ja riskijuhtimise süsteem peab olema kirjeldatud kirjalikus vormis ja sisaldama muu hulgas (i) riskide maandamise ja riskijuhtimise strateegiat (juhendi punkt 3.1); (ii) riskiisu ja riskihinnangu kehtestamist ja ajakohastamist (juhendi punkt 3.2 ja 3.2.7); (iii) riskide juhtimist ja maandamist kirjeldavaid protseduureegleid (juhendi punkt 3.3); (iv) vastutavate isikute määramist ja nende kohustuste määratlemist (juhendi punkt 3.4); (v) kohast koolitusprogrammi (juhendi punkt 3.5); (vi) riskide juhtimiseks võetavaid kontrollimeetmeid, sh rakendatavaid hooldusmeetmeid (juhendi punkt 3.6); (vii) finantssanktsiooni kohaldamist (juhendi punkt 3.7); (viii) teatamiskohustuse täitmist (juhendi punkt 3.8), (ix) sisekontrollieeskirju (juhendi punkt 3.9) ja (x) andmete säilitamist (juhendi punkt 3.10). Need meetmed on mõeldud finantssanktsiooni meetmete kohaldamiseks ja tuvastamiseks, et ennetada finantssanktsioonist kõrvalehoidumist ja hoida ära rikkumisi.
- 3.2.10. Rahvusvahelise sanktsiooni riskide maandamise ja riskijuhtimise süsteemis määratletakse põhimõtted ja reeglid, kuidas erikohustustega isik tuvastab kõrge riskiga tehingud, tooted, teenused, kliendid ja geograafilised piirkonnad. Riskide maandamise ja riskijuhtimise süsteem on proportsionaalne ja võtab arvesse erikohustustega isiku praktilisi vajadusi, majandus- või kutsetegevuse laadi, ulatust ja keerukust.
- 3.2.11. Rahvusvahelise sanktsiooni riskide maandamise ja riskijuhtimise süsteem peab olema selge ja lihtsasti arusaadav, andma selge ülevaate kogu organisatsioonile ning määratlema rollid ja vastutused. Süsteem sisaldab standardeid ja -nõudeid, mis peavad olema täidetud.
- 3.2.12. Rahvusvahelise sanktsiooni riskide maandamise ja riskijuhtimise süsteem sisaldab protseduuri reegleid ja sisekontrollieeskirju, mis annavad juhiseid finantssanktsiooni subjekti tuvastamiseks, finantssanktsiooni kohaldamiseks, sh külmutatud vahendite hoidmiseks, raporteerimiseks ning kontrollimeetmeid, millega maandatakse või juhitakse finantssanktsioonist tulenevaid riske. Muu hulgas annab rahvusvahelise sanktsiooni riskide maandamise ja riskijuhtimise süsteem ülevaate ja juhised, kuidas käituda olukorras, kui tuvastatakse finantssanktsiooni subjekt, kõrgem risk või ohumärk. See sisaldab kirjeldust, milline on erikohustustega isiku tegevus finantssanktsiooni meetmete kohaldamise, tehingu tegemisest keeldumise või teenuse osutamisest keeldumise otsuseni jõudmisel.

3.3. Protseduurireeglid

- 3.3.1. Rahvusvahelise finantssanktsiooni protseduureeglid ja juhendid kirjeldavad finantssanktsiooni kohaldamise ja tuvastamise põhimõtteid ja tegevusi. Protseduurireeglitega määratletakse tegevuspõhimõtted, kuidas kontrollida kliendibaasi ja erikohustustega isiku tehtavaid tehinguid ning tuvastada finantssanktsiooni subjekt.

- 3.3.2. Protseduurireeglid vastavad erikohustustega isiku praktilisele vajadusele, tema majandus- või kutsetegevuse laadile, ulatusele ja keerukuse astmele, sh riskiisule ja erikohustustega isiku tegevusega kaasnevalele riskidele ning on kirjalikus või kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis.
- 3.3.3. Erikohustustega isik kehtestab protseduurireeglid, millega tõhusalt maandatakse ja juhitakse finantssanktsiooni ja massihävitusrelvade leviku rahastamisega seotud riske ning tagatakse selline organisatsiooniline ülesehitus, mis võimaldab viivitamata tuvastada finantssanktsiooni jõustumise, muutmise või lõppemise. Erikohustustega isiku protseduurireeglid peavad sisaldama vähemalt järgmisi juhiseid:
- 3.3.3.1. Rahvusvahelise finantssanktsiooni subjekti ja finantssanktsiooni rikkuva tehingu või toimingu tuvastamise kohta;
  - 3.3.3.2. Rahvusvahelise finantssanktsiooni subjekti tuvastamise või finantssanktsiooni rikkuva tehingu või toimingu kahtluse korral toimimise kohta;
  - 3.3.3.3. Rahvusvahelise finantssanktsiooni rikkumise riski kindlakstegemise ja selle tuvastamise korral toimimise kohta, sh võimalike rikkumiste või finantssanktsioonist kõrvalehoidmise tuvastamise ja uurimise korda, k.a korda finantssanktsiooni ja massihävitusrelvade leviku rahastamise riski õigeaegseks tuvastamiseks enne tehingut, juhuti tehtavat tehingut, enne ärisuhte loomist ja kogu ärisuhte vältel;
  - 3.3.3.4. hoolsusmeetmete kohaldamisel lisateabe kogumise kohta, sh millistel juhtudel küsida partnerilt või kliendilt lisateavet ja kuidas kogutud andmeid säilitada;
  - 3.3.3.5. juhendi punktis 3.8 sätestatud teatamiskohustuse täitmise kohta;
  - 3.3.3.6. juhendi punktis 3.10 sätestatud andmete säilitamise ja kättesaadavaks tegemise kohta.
- 3.3.4. Erikohustustega isik määratleb protseduurireeglitega vastutavad isikud ja nende ülesanded ning pädevused.
- 3.3.5. Protseduurireeglitega reguleeritakse finantssanktsiooni ja massihävitusrelvade leviku rahastamist puudutava info liikumist ettevõttes.
- 3.3.6. Erikohustustega isik tutvustab protseduurireegleid, juhiseid jmt kõigile oma töötajatele, kelle tööülesannete hulka kuulub ärisuhte loomine, jälgimine või tehingute tegemine.
- 3.3.7. Protseduurireeglid ja juhised vaadatakse üle regulaarselt ja vajadusel ajakohastatakse.

3.4. Vastutava juhatuse liikme ja vastutava isiku määramine ning juhtkonna vastutus

- 3.4.1. Juhendi mõttes kohaldub juhatuse vastutusele ja vastutava juhatuse liikme määramisele rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (edaspidi *RahaPTS*) § 17 ja Finantsinspektsiooni rahapesu tõkestamise juhendi punktis 3.4 toodu.
- 3.4.2. Erikohustustega isik määrab RSanS-is ja juhendis sätestatud ülesannete täitmise, sh finantssanktsiooni kohaldamise eest vastutava isiku (edaspidi *vastutav isik*) ja edastab tema kontaktandmed Rahapesu Andmebüroole ja Finantsinspektsioonile. Erikohustustega isik teavitab Rahapesu Andmebürood ja Finantsinspektsiooni kirjalikult 30 päeva jooksul vastutava isiku või tema asendaja määramisest ja tema andmed.

- 3.4.3. Erikohustustega isiku vastutava isiku määramisel ja vastutava isiku ülesannete ning õiguste suhtes kohaldatakse RahaPTS § 17 ning Finantsinspektsiooni rahapesu tõkestamise soovitusliku juhendi punktis 3.5.3 toodut, arvestades sanktsiooni rakendamisele ja kohaldamisele omaseid erisusi.
- 3.4.4. Erikohustustega isik tagab, et vastutaval isikul on piisavad oskused ja teadmised finantssanktsiooni kohaldamise ülesannete täitmiseks ja õiguspärase tegutsemise otsuse langetamiseks.
- 3.4.5. Vastutav isik vastutab finantssanktsiooni valdkonnas kehtivate normatiivsete sätete järgimise ja finantssanktsioonidest tulenevate meetmete võtmise eest, samuti sanktsiooni rikkumisest või võimalikest sanktsiooni rikkumistest teatamise eest.
- 3.4.6. Erikohustustega isik tagab finantssanktsiooni kohaldamise eest vastutava isiku piisava volitatuse ja juurdepääsu teabele, mis on vajalik tööülesannete täitmiseks.

3.5. Töötajate koolitus

- 3.5.1. Koolitus on üks olulisemaid viise, kuidas luua teadlikkust rahvusvahelise sanktsiooni kohaldamisega kaasnevatest kohustustest. Koolitus, sealhulgas teadmine rahvusvahelistest sanktsioonidest, tüpoloogiast, kõrvalehoidmise viisidest ja kohustustest, on vajalik, et töötajad teaksid, milliseid toiminguid tuleb teha, kui nad puutuvad kokku rahvusvahelise sanktsiooni võimaliku rikkumisega. Koolitus aitab maandada rahvusvaheliste sanktsioonide kohaldamisega seotud riske, millega erikohustustega isik võib kokku puutuda. Koolitus peab vastama asutuse eripäradele ehk arvestama pakutavate toodete ja teenuste, klientide, partnerite ja geograafilise piirkonnaga, kus ta tegutseb ja vastama proportsionaalsuse põhimõttele.
- 3.5.2. Erikohustustega isik tagab, et tema töötajaid, kelle tööülesannete hulka kuulub ärisuhete loomine või tehingute tegemine, koolitatakse RSanS-ist ja rahvusvahelisi sanktsioone rakendavatest õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmise alal.
- 3.5.3. Juhendi mõttes kohaldub töötajate koolitusele Finantsinspektsiooni rahapesu tõkestamise juhendi punktis 3.7 toodu võttes arvesse finantssanktsiooni eripära.

3.6. Hoolsusmeetmed finantssanktsiooni tuvastamiseks

- 3.6.1. Erikohustustega isik loob protsessi olemasolevate klientide suhtes ja uute kliendisuhete loomisel finantssanktsiooni subjekti kontrollimiseks ja sanktsiooni riskitaseme määramiseks. Selline lahend põhineb sanktsiooninimekirjadel, sanktsiooni režiimidest tulenevatel kohustustel ja piirangutel, tavapärase RahaPTS-ist tulenevate hoolsusmeetmete ja finantssanktsiooni spetsiifiliste hoolsusmeetmete, näiteks sõelumise kohaldamisel ning erikohustustega isiku enda iseseisvalt teostatud uurimise käigus kogutud andmetel.
- 3.6.2. Erikohustustega isik tagab kliendi andmete kasutamise ja uuendamise ärisuhte vältel, sh kliendi tehingute kontrollimisel, et seeläbi välistada finantssanktsiooni rikkumist ja ennetada finantssanktsioonist kõrvalehoidmist.
- 3.6.3. Erikohustustega isik rakendab finantssanktsiooni hoolsusmeetmeid:
  - 3.6.3.1. ärisuhte loomisel;
  - 3.6.3.2. ärisuhte ajal;
  - 3.6.3.3. tehingute tegemisel;

- 3.6.3.4. finantssanktsiooni rikkumise riski või kahtluse korral.
- 3.6.4. Juhendi punktis 3.6.3 nimetatud finantssanktsiooni hoolsusmeetmeteks on lisateabe kogumine:
- selle kohta, kas temaga ärisuhtes olev või seda kavandav isik on finantssanktsiooni subjekt;
  - selle kohta, kas kavandatav või tehtav tehing või toiming rikub finantssanktsiooni;
  - ärisuhte, tehingu või toimingu eesmärgi ja olemuse kohta.
- 3.6.5. Erikohustustega isik kontrollib saadud lisateavet lisadokumentide, andmete või teabe põhjal, mis pärineb usaldusväärsest ja sõltumatust allikast.
- 3.6.6. Sanktsiooni hoolsusmeetmete kohaldamise ulatuse üle otsustamisel on oluline hinnata kõiki riskidega seotud aspekte, sh kliendiriski, erikohustustega isiku pakutavate toodete ja teenuste riski, müügikanali riski ja geograafilisi riske, ning millisel viisil need riskid on maandatud. Geograafilise riski hindamisel on oluline mõista kliendi geograafilist turuosa. Erikohustustega isiku kohaldatavad hoolsusmeetmed on proportsionaalsed ja võtavad arvesse tema äritegevusest tulenevaid sanktsiooni riske.
- 3.6.7. Hoolsusmeetmete käigus kogutavad andmed peavad olema asja- ja ajakohased, võttes arvesse, et finantssanktsioonid on ajas muutuvad. Pidev hoolsusmeetmete aja- ja asjakohastamine on vajalik, et tagada kliendi ja tehingute sõelumine (enne tehingu tegemist), ennetamaks finantssanktsiooni rikkumist.
- 3.6.8. Erikohustustega isik määratleb viisi ja vahendid, et kontrollida, kas klient või temaga seotud isik või üksus on finantssanktsiooni subjekt, ja et tehingute tegemine ei rikuks finantssanktsiooni. Nendeks vahenditeks võivad olla nii manuaalsed süsteemid kui ka AST.
- 3.6.9. Kui erikohustustega isik otsustab sõelumissüsteemis kasutada AST-i siis kohaldub tema suhtes juhendi lisa 1 "Automatiseeritud tööriist sõelumiseks", sh võtab ta arvesse lisa 1 toodud proportsionaalse lähenemise põhimõtteid.
- 3.6.10. Kasutatavad vahendid peavad olema riskipõhised ja proportsionaalsed ehk vastama erikohustustega isiku suurusele ning tegevuse ja pakutavate toodete ning teenuste laadile, ulatusele, keerukuse astmele, sh riskiisule ja erikohustustega isiku tegevusega kaasnevatele riskidele. See tähendab, et mida suurem on erikohustustega isiku kliendibaas (erikohustustega isik ei jõua kliente ja tehinguid käsitsi jälgida) ja/või mida rohkem erikohustustega isik tehinguid teeb, sh eelkõige kõrge riskiga tehinguid, ning mida suurem on kaasnev finantssanktsiooni risk, seda rohkem või seda ulatuslikumaid vahendeid peab erikohustustega isik kasutama finantssanktsiooni olukorra või riski tuvastamiseks. Ulatuslikumate vahendite all on silmas peetud automatiseeritud ja tehnoloogilisi seire- ja sõelumisprogramme, nende ulatust, võimalusi, efektiivsust jms. Erikohustustega isik teeb manuaalset sõelumist sellistel juhtudel, kui risk on madal või tehinguid ja kliente on vähe¹³ või kui võrreldavaid andmeid ei ole võimalik usaldusväärsetest allikatest leida digitaalsel ega muul automaatseks sõelumiseks vajalikul kujul (näiteks kaubandusdokumentidest).
- 3.6.11. Erikohustustega isik teostab ka meediamonitooringut ja kasutab ettevõttesiseselt hoolsusmeetmete käigus kogutud infot klientide ja tehingute sõelumisel ning vajadusel lisab asutusesisesesse sõelumisnimekirja (kui selline nimekiri on) isikud ja üksused, kelle suhtes on tuvastatud kõrge sanktsiooni või massihävitusrelvade leviku rahastamisega seotud risk.

---

¹³ Võttes arvesse kliente, tehingute mahtu, keerukust ja kasutuses olevaid ressursse.

- 3.6.12. Erikohustustega isik peab tundma oma klienti. Keeruline (omandi)struktuur tekitab täiendavaid lüüsid äriühingu töö tegevuse üle kontrolli omavate isikute ja erikohustustega isiku vahele. See loob läbipaistmatust ja takistab erikohustustega isikul aru saada tehingu sisust, eesmärgist ja sellega seotud tegelikest isikutest, sh kas tegu on finantssanktsiooni subjektiga või tema kontrolli all oleva isikuga või kas tehing rikub finantssanktsiooni. Äriühingu (omandi)struktuuri keerulisust hinnatakse hooldusmeetmete kohaldamise teel lähtuvalt kohustatud isiku eelnevalt määratletud protseduurireeglitest. Hindamine koos selleks oluliste kriteeriumitega peab olema dokumenteeritud.
- 3.6.13. Erikohustustega isik määratleb sisekontrollieeskirjad ja tagab, et tema kasutatavad sanktsiooni subjektide nimekirjad on täpsed, usaldusväärsed, ajakohased, pidevalt uuendatud ja proportsionaalsed erikohustustega isiku juhitud riskidega.

3.7. Finantssanktsiooni kohaldamine

- 3.7.1. Erikohustustega isik kohaldab finantssanktsiooni seda rakendavas õigusaktis toodu kohaselt.
- 3.7.2. Erikohustustega isik kohaldab finantssanktsiooni kui:
- 3.7.2.1. tuvastab sihipärase finantssanktsiooni subjekti;
  - 3.7.2.2. tema kavandatav või tehtav tehing või toiming rikub finantssanktsiooni;
  - 3.7.2.3. kahtleb, kas temaga ärisuhtes olev või seda kavandav isik on sihipärase finantssanktsiooni subjekt;
  - 3.7.2.4. kahtleb, kas tema kavandatav või tehtav tehing või toiming rikub finantssanktsiooni;
  - 3.7.2.5. hooldusmeetmete kohaldamise järel ei ole võimalik kindlaks teha, kas temaga ärisuhtes olev või seda kavandav isik on sihipärase finantssanktsiooni subjekt või juhuti tehtavat tehingut kavandav isik rikub finantssanktsiooni.
- 3.7.3. Kui finantssanktsiooni subjektil on üksuses vähemusosalus, ei tähenda see tingimata, et tema suhtes ei kohaldata finantssanktsiooni. Sellisel juhul kohaldab erikohustustega isik täiendavaid hooldusmeetmeid, et kontrollida, kas finantssanktsiooni subjekt kontrollib antud üksust.
- 3.7.4. Erikohustustega isik külmatab sihipärase finantssanktsiooni subjekti rahalised vahendid ja majandusressursid ka juhul, kui need kuuluvad mitme isiku ühisomandisse. Ühisomandi defineerimisel lähtutakse Eestis kehtivast omandisuhted reguleerivast õigusest. Seega on ühisomand RSanS-i mõttes kahele või enamale isikule üheaegselt kindlaksmääramata osades ühises asjas kuuluv omand.
- 3.7.5. Sihipärase finantssanktsiooni subjekti vahendite ja majandusressursside külmutamise meetmete sihtmärgiks mitteoleva isiku või üksuse ühisomandis olevad rahalised vahendid ja majandusressursid kuuluvad praktikas külmutamisele tervikuna. See tähendab, et varade külmutamise korral tuleb hõlmata sanktsiooninimekirja lisatud isiku omavahendid ja majandusressursid ka siis, kui need on ühisomandis teise isikuga või kui sanktsiooninimekirja lisatud isikule kuulub ainult osa neist. Lisaks loetakse sanktsiooninimekirja lisatud isiku enda vahendite ja majandusressursside hulka tema omandisse kuuluvad, mis tahes huvidest (nii seaduslikest kui ka muust tulenevalt). Eelnev kehtib ka siis, kui kahel või enamal isikul on aktsiaid, osakuid või õigusi ühiselt. Sama põhimõtte kehtib ka ühiste kokkulepete kohta, kus kõik aktsiate, osanike või õiguste omanikud kasutavad oma õigusi ühiselt. Isiku üksuses osaluse või hääleõiguse hindamisel peab arvestama ülaltooduga.

- 3.7.6. Varade külmutamine ei mõjuta rahalisi vahendeid ja majandusressursse, mis ei kuulu sihipärase finantssanktsiooni subjektile, mille omanikuks ta ei ole ja mis ei ole tema kontrolli all. Seega ei puuduta vahendite külmutamine sihipärase finantssanktsiooni subjekti eraldiseisva juriidilise isiku staatusega ja meetmete sihtmärgiks mitteoleva üksuse rahalisi vahendeid ja majandusressursse, kui need ei ole sihipärase finantssanktsiooni subjekti omandis või kontrolli all.
- 3.7.7. Erikohustustega isik lähtub EL sanktsioonide suunistes¹⁴ peatüki K punktis I toodud juhistest, kui hindab, kas teine isik või üksus kontrollib juriidilist isikut või üksust, sh üksinda või vastavalt muu aktsionäri või kolmanda osapoolega sõlmitud lepingule.
- 3.7.8. Erikohustustega isik lähtub EL sanktsioonide suunistes¹⁵ peatükis K punktis II toodud juhistest, kui hindab, kas tegemist võib olla olukorraga kui rahalisi vahendeid või majandusressursse tehakse kättesaadavaks kaudselt sanktsiooni rakendavasse loetellu kantud isikutele ja üksustele.

3.8. Rahapesu Andmebüroo teavitamine

- 3.8.1. Erikohustustega isik teavitab Rahapesu Andmebürood, sh kohaldatud finantssanktsiooni meetmetest, kui on:
- 3.8.1.1. tuvastanud ärisuhtes oleva või seda kavandava sihipärase finantssanktsiooni subjekti;
  - 3.8.1.2. kohaldanud finantssanktsiooni;
  - 3.8.1.3. tuvastanud finantssanktsiooni rikkuva kavandatava või tehtava tehingu;
  - 3.8.1.4. tuvastanud rahvusvahelise sanktsiooni rikkumise, sh kõrvalehoidmise;
  - 3.8.1.5. esineb kahtlus rahvusvahelise sanktsiooni võimaliku rikkumise või sellest kõrvalehoidmise suhtes ja hoolsusmeetmete käigus ei ole kahtlust kõrvaldatud.
- 3.8.2. Enne finantssanktsiooni kohaldamist ja teate esitamist Rahapesu Andmebüroole peab erikohustustega isik võtma mõistlikke samme, tagamaks, et tuvastatud isik, kes on loetletud sanktsiooninimekirjas (st kontrollides ka muud tuvastavat teavet)¹⁶. Keelatud tehingu või finantssanktsiooni subjekti kahtluse korral kogub erikohustustega isik infot tehingu kohta võttes arvesse mõistlikkuse printsiipi. Sanktsioneeritud isikute ja üksuste tuvastamiseks kasulikku lisainfot annavad nii ÜRO¹⁷ kui ka EL-i sanktsiooninimekirjades olevad andmed. Need võivad sisaldada isiku täisnime, sünniaega ja -kohta, rahvust, residentsust, varjunime ja nimekirja lisamise põhjendust. Samuti avaldab INTERPOL teatavate nimekirja¹⁸ lisatud isikute kohta eriteateid, mis võivad sisaldada fotosid.

3.9. Sisekontrollieeskiri

---

¹⁴EL ühise välis- ja julgeolekupoliitika raames kasutatavate piiravate meetmete (sanktsioonide) rakendamise ja hindamise suunistes, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5664-2018-INIT/et/pdf>.

¹⁵EL ühise välis- ja julgeolekupoliitika raames kasutatavate piiravate meetmete (sanktsioonide) rakendamise ja hindamise suunistes, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5664-2018-INIT/et/pdf>.

¹⁶ Erikohustustega isik on võtnud mõistlike samme piisavalt, kui tal tekib sisemine veendumus, et ta on täitnud hoolsusmeetmete kohaldamise kohustuse. Sisemise veendumuse kujunemisel võetakse arvesse mõistlikkuse põhimõtet. See tähendab, et kohustatud isikul peab hoolsusmeetmete kohaldamisel tekkima teadmine, arusaam ja veendumus, et kogutud on piisavalt andmeid.

¹⁷ UN Security Council Narrative Summaries of Reasons for Listing <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/narrative-summaries>.

¹⁸ INTERPOL–UN Security Council Special Notices <https://www.interpol.int/How-we-work/Notices/INTERPOL-United-Nations-Security-Council-Special-Notices>.

- 3.9.1. Sisekontrollieeskiri on organisatsioonisisene kord protseduurireeglite jmt täitmise kontrollimiseks, sh AST-i testimiseks, kui erikohustustega isik seda kasutab. Sisekontrollieeskiri kirjeldab muu hulgas sisekontrolli sagedust, sisekontrolli läbiviimise protseduuri ja tulemuste säilitamise korda.
- 3.9.2. Sisekontrollieeskiri peab hõlmama töötajate ja erikohustustega isiku kasutatavate vahendite kontrollimist. Seeläbi tagatakse muu hulgas, et finantssanktsiooni järgimise kontrollsüsteem toimib ettenähtud viisil ja etteantud parameetrite piires.
- 3.9.3. Sisekontrollieeskiri peab kirjeldama sisekontrolli toimimist, sh vajaduse korral siseauditi ja vastavuskontrolli kohaldamise korda. Muu hulgas tuleb sätestada, kes, kuidas ja kui tihti kontrollib erikohustustega isiku töötajate, süsteemide, protseduurireeglite jmt nõuete täitmist. Sisekontrollieeskiri peab olema kirjeldatud piisava täpsusega, et töötajal tekiks arusaam, kes tema tööloiku kontrollib.
- 3.9.4. Kõik finantssanktsiooniga seotud kontrollid ja protsessid tuleb dokumenteerida. Erikohustustega isik koostab kontrolli- ja järelevalvedokumentid, sh kahtluspõhiste juhtumite käsitlemise korrad. Tagada tuleb dokumentide ajakohasus ja asjakohasus.
- 3.9.5. Hea praktika on ka töötajale kontrolli tulemusi tutvustada ja puuduste tuvastamisel juhatusele ettepanekuid esitada, et viia sisse vajalikke muudatusi riskide tuvastamise ja juhtimise süsteemis või hoolsusmeetmete kohaldamises või muudes RSanS-i nõuete täitmisega seotud tegevustes.

3.10. Andmete säilitamine

- 3.10.1. Erikohustustega isik kogub ja säilitab andmed, mis on seotud (i) kontrollidega, kas temaga ärisuhtes olev või seda kavandav isik on finantssanktsiooni subjekt; (ii) kontrollidega, kas kavandatud või tehtav tehing või toiming rikub finantssanktsiooni; (iii) finantssanktsiooni kohaldamisega ja (iv) Rahapesu Andmebüroo teavitamisega. Samuti tuleb säilitada andmed, mis on kogutud hoolsusmeetmete täitmisel.
- 3.10.2. Andmed säilitatakse muu hulgas viisil, mis võimaldab ammendavalt ja viivitamata vastata järelevalveasutuste või muude selleks õigustatud isikute päringutele.
- 3.10.3. Juhendi punktist 3.10.1 (v.a punktist (iv)) tulenevaid andmeid tuleb säilitada viis aastat pärast ärisuhte lõppemist või juhuti tehtud tehingu tegemist. Punktist iv tulenevaid teatamiskohustuse täitmisega seotud andmeid tuleb säilitada viis aastat pärast teatamiskohustuse täitmist.
- 3.10.4. Kui erikohustustega isik teeb hoolsusmeetmete kohaldamiseks päringu riigi elektroonilisse andmekogusse, siis loetakse andmete säilitamise kohustused täidetuks, kui teave elektroonilise päringu tegemise kohta nimetatud registrisse on taasesitatav viie aasta jooksul pärast ärisuhte lõppemist või juhuti tehtud tehingu tegemist.

4. Juhendi rakendamine

Juhend kehtib alates 01.02.2022. Kuna juhend selgitab kehtivat õigust, siis ei muuda see õigusaktidest tulenevate nõuete kehtivust. Samuti võivad juhendi erinevad selgitused olla kohese kehtivad, kui tegu on asjakohase ja finantssektoris tunnustatud kutsesstandardiga, millest teadlikkust ning mille rakendamist võib erikohustustega isikult on eeldada.

Lisa 1 –Automatiseeritud sõelumise tööriist

Suuremate ja keerukamate finantsasutuste puhul eeldatakse, et sõelumissüsteemis kasutatakse teatud põhifunktsioonina tehnoloogiat, et tagada asjakohaste hoiatusteadete loomine ja nende haldamine. Selliste funktsioonide hulka kuulub võime rakendada riskipõhiseid sõelumisreegleid. Käesolevas lisas kirjeldatakse rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtteid ja ootusi AST-ile, mis on integreeritud sõelumisprogrammi. Käesolevas lisas välja toodu, ei pruugi olla ammendav, kuna tänapäevane tehnoloogia areng on kiire ja erikohustustega isiku enda ootused AST-ile võivad olla erinevad. Kui erikohustustega isik otsustab kasutada AST-i, siis arvestab ta juhendi punktis 3.6.1010 toodud proportsionaalsuse põhimõtet.

Sõelumistehnoloogia reeglite rakendamine

AST reeglite rakendamisel kasutatakse täpse vastavuse¹⁹ või hägusloogika²⁰ põhimõtet. Levinud ja soovituslik on mõlema reegli kombineerimine. Sõelumistehnoloogia võib kasutada ka täiendavaid ja kitsendavaid reegleid, sh lubatud nimekirja²¹, kuhu lisatakse isikute ja üksuste andmed, mis on varasemalt tuvastatud valede vastetena ja kus ei ole tegemist finants sanktsiooni subjektiga või kliendi või tehinguga, mis eviks kõrget sanktsiooni riski. Selliste nimekirjade kasutamine aitab vähendada valede vastete arvu. Lubatud nimekirja hinnatakse ja uuendatakse perioodiliselt ja juhul, kui mõne nimekirja lisatud isiku või üksuse kohta ilmnevad riskifaktorid.

Sõelumistehnoloogiaga seondult määrab erikohustustega isik AST-is sõelumiskünnise²², mis vastab tema tegevusest tulenevatele riskidele ja riskiisule. Selleks, et määratleda korrektne ja õiglane sõelumiskünnis, peab erikohustustega isik mõistma AST-i ja teadma asutuse suuremaid finants sanktsiooni ja massihävitusrelvade leviku rahastamise riske. Sõelumiskünnise määratlemisel lähtutakse ka andmete kvaliteedist ja sellest, millist kontrolli erikohustustega isik omab andmete üle, mida sõelutakse. Juhul, kui erikohustustega isikul on teada tema enda või tehingu vastaspoolega seotud finantsasutuste andmete kvaliteedi puudustest, tuleb vastavalt ka sõelumiskünnist langetada.

Sõelumisreeglite AST-is rakendamisel peab arvestama, et mõned andmed on erinevates vormingutes ja erinevates esitamisiisides. Selliseid andmeid sisaldavad tehingud võivad vajada käsitsi tehtavaid läbivaatusprotsesse, kus asjakohane info kontrollitakse manuaalselt. Hea sõelumise kvaliteedi AST-is tagavad sõelumiseks kasutatavad kvaliteetsed kliendi ja tehingu andmed, mis on mh puhtad või puhastatud. Kvaliteetsed andmed tagavad lihtsama ja efektiivsema kontrolli teostamise sanktsiooninimekirjade vastu.

AST-i kasutatavate algoritmide ja sõelumiskünnise üle vaatamine ning asjakohastamine tuleb läbi viia siis, kui tuvastatakse uusi mustreid, tüpoloogiaid, kõrge riskiga faktoreid, vale negatiivseid vasteid²³ või kui muutuvad ja lisanduvad uued sanktsiooni režiimid.

AST kasutamisel kehtestab erikohustustega isik transliteratsiooni- ja transkriptsioonireeglid, et tagada isiku- ja kohanimede üheselt tuvastatavus ning kirjapildi võrreldavus sanktsiooninimekirjades olevate indikaatoritega.

---

¹⁹ Ingl k – *exact matching*.

²⁰ Ingl k – *fuzzy logic*. Hägusloogika kasutamisel on mitmekülgne väärtus, kuna see võtab arvesse osalisi tõeväärtusi. See aitab hinnata võimaliku vaste asjakohasust ja määratleda kindlaid tingimusi konkreetsele vastele. Kombineerides mõlemaid reegleid „täpne vaste“ ja „ebatäpne vaste“ saab hägusloogika aidata tuvastada täpsemalt, isegi kui andmed on valesti kirjutatud, puudulikud või puuduvad. Siiski ei pruugi hägusloogika kasutamine olla piisav, kui andmed on konkreetsetes emakeeles ja kasutatakse tähemärke, ning kui andmeid hoitakse mitmetes süsteemides. Hägusloogika kasutamisel mängib olulist rolli ka lävendi suurus.

²¹ Ingl k – *whitelisting* või *good guy*.

²² Ingl k – *threshold*. Sõelumiskünnis näitab protsendi vastavust nimekirjas olevale konkreetsele nimele.

²³ Ingl k – *false negative match*. Vale negatiivne vaste on (i) vaste, mis tuvastatakse sõelumisprotsessi käigus võimaliku hoiatusteatena, kuid seda ei hinnata ja analüüsita, kuigi tegelikult on sanktsiooninimekirjaga õige vaste; või (ii) tegelikult õige sanktsiooninimekirja vastet sõelumisprotsessiga ei tuvastatud vales süsteemi kalibreerimisest tulenevalt, näiteks jäi õige vaste tuvastamata, kuna sõelumise lävend oli liiga kõrge.

AST kohasuse tagamine

Erikohustustega isik tagab, et AST-is sanktsiooninimekirjade uuendused, muudatused (nimekirjadesse lisamised, sealt eemaldamised ja sanktsiooni subjekti asjakohaste andmete muudatused) uuendatakse ja võetakse kasutusele mõistlike pingutusi tehes viivitamatult²⁴. Selle tagamiseks määrab erikohustustega isik kindlaks, milliste pädevate asutuste ametlikke sanktsiooni kohta avaldatud uuendatud andmeid peavad töötajad jälgima ning vastavate uuenduste kontrollimise piisava sageduse. Samuti määratleb erikohustustega isik pädevad isikud, kes saavad teostada muudatusi nimekirjades ja tagab, et ainult selleks õigust omavatel pädevatel töötajatel oleks võimalik nimekirju või nimekirjade sisendeid lisada või eemaldada.

Erikohustustega isiku poolt sõelumisel kasutatavad sanktsiooninimekirjad sisaldavad lisaks sanktsiooni kehtestava, pädevate asutuste poolt avaldatud kui ka erikohustustega isiku enda poolt tunne-oma-klienti põhimõtete järgi kogutud infot, mis aitab tal tuvastada paremini sanktsiooni subjekti, sanktsiooni rikkuvat tehingut või kõrget sanktsiooni riski.

Sõelumiseks võib kasutada ka kolmandate osapoolte koostatud nimekirju, kui (i) tegevuse edasi andmise korral tagatud Finantsinspektsiooni soovituslikus juhendis, „Nõuded finantsjärelvalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (outsourcing)”²⁵ toodud tegevuse edasiandmise reeglid, (ii) samuti, kui on tagatud, et õiguslikult siduvad sanktsiooninimekirjad on täpsed ja uuendatud viivitamatult, ning viimaks (iii) erikohustustega isik on parimat kutseoskust kasutades teinud mõistlike pingutusi vastava teenuse kvaliteedi hindamiseks.

Sõelumistehnoloogia vajab pidevat kalibreerimist, valideerimist ja parandamist, et tagada tõhus andmete sõelumine. Selleks kehtestab ja rakendab erikohustustega isik sisekontrolli süsteemi, et vältida nii asutuse sisest kui välist oluliste andmete eemaldamist, muutmist²⁶ ja muid manipulatsioone. Kõrgendatud tähelepanu tuleb seejuures osutada tehingu protsessi sellele osale, kus kliendil või asutuse töötajal on võimalik sõelumisel kasutatavat infot manipuleerida.

Kliendiandmete sõelumisel AST-is, tuleks tagada asjakohane kontrollide sõltumatus riskihinnangust ja kliendiriskist.

Erikohustustega isik tagab, et kõik sõelumise tehnoloogia, süsteemide kalibreerimised, muutmised, uuendamised ja testimise tulemused on dokumenteeritud ja säilitatud.

Sõelumistehnoloogiast tulenevate hoiatusteadete hindamine

Iga AST-i loodud hoiatusteadet ja selle vasteid tuleb hinnata ja teha lõplik otsus. Kõrge finantssanktsiooni või massihävitusrelvade levitamise rahastamise tehingute puhul on soovitatav kasutada otsustamise protsessis nelja silma põhimõtet²⁷.

Erikohustustega isik dokumenteerib kliendi ja tehingute seire- ja sõeluuringute tulemused, sh valed ja tõesed vasted ning milliste andmete alusel otsusele jõuti. Läbi selle tegevuse on võimalik analüüsida sõelumise

---

²⁴ Ing k – Without delay- FATF tõlgenduse kohaselt külmatakse viivitamatult sihipäraste finantssanktsiooni subjekti vahendid ideaalsel juhul mõne tunni jooksul pärast isiku või üksuse lisamist sanktsiooninimekirja. Nimekirjade uuendamisel peab lähtuma mõistlikkuse ja parima pingutuse põhimõttest, st erikohustustega isik teeb mõistlike pingutusi, et sanktsiooni nimekirjad oleks ajakohased ja uuendatud.

²⁵ Finantsinspektsiooni soovituslik juhend „Nõuded finantsjärelvalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (outsourcing)”. Arvutivõrgus: https://www.fi.ee/sites/default/files/2019-08/pp%20nr%2004%2005.08.2019%20Tegevuse%20edasiandmise%20FI%20juhend%20uues%20redaktsioonis%20ET_0.pdf . (04.01.2021)

²⁶ Ing l k – *stripping*.

²⁷ Ing l k – *four-eyes-principle* või *two-man-rule* Nelja silma põhimõte on nõue, et kaks inimest peavad enne toimingute tegemist sellega nõustuma. Nelja silma põhimõtet nimetatakse mõnikord kahe inimese reegliks.

tulemusi ja tagada juhtkonnale aruandlus seire- ja sõelumissüsteemi tõhususest, suundumustest, tüpoloogiatest ja toimimisest.

Sõelumistehnoloogiaga paralleelset rakendatavad meetmed

Erikohustustega isik võtab arvesse, et ainult automaatne sõelumine ei ole piisav hoolsusmeede finantssanktsiooni, sh massihävitusrelvade leviku rahastamise riskide maandamiseks, riskijuhtimiseks ja rikkumiste ennetamiseks. Seetõttu peab erikohustustega isik kohaldama kõrge finantssanktsiooni riskiga klientide ja tehingute puhul ka muid ja laiemaid hoolsusmeetmeid, nagu näiteks kliendi ja tehinguga seotud riskide analüüsi.

Juhul, kui erikohustustega isik otsustab seire- või sõelumissüsteemi, sh ATS, puhul kasutada sisse ostetud teenust, siis kehtib Finantsinspektsiooni soovituslik juhendis „Nõuded finantsjärelevalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (outsourcing)”²⁸ toodud tegevuse edasiandmisele kohaldavad nõuded ning vastutus sisse ostetud teenuse ja protsesside eest, mis tagavad vastavuse finantssanktsiooni kohaldamisel, jääb erikohustustega isikule.

AST-i või muu õigusakti või juhendi täitmiseks sisse ostetud teenuse puhul peavad tegevused ja protsessid olema dokumenteeritud, sh ka allhanketööd teostava ettevõtte tegevus, regulaarsed testimised ja kontrollid. Suuremahulise allhanketöö korral peab olema määratletud allhanketöö lepingu lõpetamine või selle ennetamine sisse ostetud tegevuste ja protsesside järjepidevuse ja kvaliteedi tagamiseks.

Tehinguid vahendav erikohustustega isik (korrespondentasutus) peab võtma kasutusele mõistlikke lahendusi, et tuvastada kõrge riskiga tehingud, kus puudub teave makse algataja või saaja kohta. Sellised meetmed peaksid olema kooskõlas maksete töötlemise ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2015/847 toodud põhimõtetega.

Testimine

Kui erikohustustega isik kasutab sanktsioonide kontrolliks AST-i siis ta korraldab selle efektiivse toimimise kontrollimiseks ning riskihinnanguga tuvastatud riskide juhtimiseks ja maandamiseks regulaarselt ja vajaduspõhiselt testimisi.

AST-i testimine peab olema toetatud mõõdikute, analüüsi ja aruandlusega, mis võimaldaksid tuvastada finantssanktsiooni, tehnoloogia ja operatsiooniriskide avaldumise ning andmekvaliteedist tulenevate riskide esinemise.

Põhjalik, iseseisev ja objektiivne testimise või auditi funktsioon tagab, et erikohustustega isik on teadlik, kus ja kuidas nende süsteemid toimivad ja millal neid uuendada, täiendada või ümber seadistama peaks, et need vastaksid riskihinnangule ja sanktsiooni režiimidest toodud indikaatoritele.

Eelneva kohaldamiseks erikohustustega isik:

- tagab, et testimise või auditi läbiviija on erapooletu, iseseisev ja tal on selleks piisavad volitused, oskused, kogemused ja ressursid;
- tagab, et kui testimise või auditi tulemus ei ole ootuspärane, siis võetakse viivitamatult efektiivsed meetmed, et tuvastada ja rakendada kompensatsioonimeetmed kuni süsteemi nõrkuse algpõhjus on võimalik kindlaks teha ja riskid maandada ja juhtida;

---

²⁸ Finantsinspektsiooni soovituslik juhend „Nõuded finantsjärelevalve subjekti poolt tegevuse edasiandmisele (outsourcing)“. Arvutivõrgus: https://www.fi.ee/failid/Nouded_finantsjarelevalve_subjekti_poolt_tegevuse_edasiandmisele_outsourcing_v6.pdf. (04.01.2021)

- dokumenteerib oma AST ülesehituse, et oleks selgelt aru saada, kas erikohustustega isiku tegevusega kaasnevad riskid on tuvastatud ja juhitud, sh nähtub süsteemi kitsaskohtade läbipaistvus ja muud meetmed (näiteks on riskid maandatud muude hoolsusmeetmetega);
- rakendab sõltumatut riskipõhist testimissüsteemi, tagamaks, et AST genereerib riskiisule vastavaid ja kvaliteetseid hoiatusteated, sh vasteid.

Sõltumatut testimist viivad läbi asjakohase tehnoloogiaalase kogemusega kvalifitseeritud töötajad või erikohustustega isiku vastavuskontrolli osakonna sõltumatud töötajad või sel eesmärgil tegutsev kolmas osapool või nende kombinatsioon.

Testimine võib mitte ammendavalt sisaldada vähemalt järgmist:

- Täpne vaste – testitakse täisnime võrreldakse nimekirjaga. Sedasi ei testita mitte ainult vaste loomise protsessi, vaid testitakse ka andmete voogu, et kindlustada vaste saamine kõikide andme allikate suhtes;
- Foneetiline sarnasus – testitakse nimesid, mis kuuluvad sarnaselt (näiteks Graig või Greig);
- Puuduvad või lisanduvad tähemärgid – testitakse, kui on lisatud tühikuid, sidekriipse, sümboleid või neid on eemaldatud. Sellised olukorrad võivad tekkida näiteks kui mitte-ladina tähestikus nimi muudetakse ladina tähestikuks nimeks Selline testimisvajadus on oluline, et olla kindel, et IT-süsteem suudab tuvastada kirjavahemärkide erinevusi, puuduvaid komponente või tähti;
- Valed andmete väljad – testitakse vaste loomist, kui andmed on sisestatud valedele andmeväljadele või kui andmete transportimise käigus ühest süsteemist teise on andmeväljad muutunud;
- Kirjapildi erinevused – testitakse, kas samades või sarnastes nimeses esineb erinevusi (näiteks Aleksey või Alexei);
- Tiitlid või aunimetused – testitakse, kas süsteemid tuvastavad nimesid, kui on lisatud nimedele tiitleid või aunimetusi (näiteks lord või Mr.);
- Ees- ja perekonna nimi on vahetuses – testitakse, kui andmetes on eesnimi ja perekonna nimi vahetuses;
- Erinevas võõrkeeles – testitakse, kas süsteem tuvastab nimesid nende emakeeles (näiteks Jüri ja Jyri);
- Hüüdnimede²⁹ tuvastamine – Testitakse, kuidas süsteemid kasutavad hüüdnimede variatsioone. Kas tuvastavad hüüdnimesid ja kuidas nendega tegeletakse vastavalt riskiisule;
- Mürasimulatsioon – testitakse kas süsteemid tuvastavad vaste kui mõni tähemärk lisatakse, asendatakse või muudetakse. Näiteks kui O tähe asemel kasutatakse märki null jmt.

Erikohustustega isik analüüsib testimistulemusi ja hindab, kas tuvastatud puuduseid aktsepteerida või tuleb need maandada. Vajadusel teeb testimistulemusi kontrolliv töötaja ettepaneku süsteemide täiendamiseks või muutmiseks.

---

²⁹ Ingl k – *Alias, aka*.

Lisa 2 – Sanktsioonist kõrvalehoidmise ja rikkumisega seotud Eesti spetsiifilised riskid ja meetodid

Käesolevas lisas toodu tugineb erinevatel ohuhinnangutel, tüpoloogiatel, Finantsinspeksioonile kättesaadavatel andmetel, statistikal ja kohapealsete kontrollide käigus tuvastatud ning eriteabel. See arvestab finantsasutuste poolt osutatavaid teenuseid ja tooteid ning nende mahte ja Eesti geograafilist asendit.

Käesolevas lisas loetletud mõned tunnused võivad esineda üksikult või koos ka tava- või õiguspärastes tehingutes, mistõttu tuleb esitatud mitteammendavat loetelu võtta abistavana, mis aitab tuvastada seotud riske.

Alljärgnev ei eelda, et erikohustustega isik kõikidel üksikjuhtudel kohaldab hoolsusmeetmeid ja küsib täiendavaid andmeid, et võimalikke riske tuvastada. Erikohustustega isik peab proportsionaalselt ja riskipõhiselt tegema otsuse täiendavate andmete küsimise või selle vajaduse kohta.

Finantssanktsiooni subjektid nähtuvad tehingu osapoolte seas harva, kui üldse. Nad kasutavad selle asemel keerukaid skeme ja variettevõtteid, et oma osalemist varjata. Peamised finantssanktsiooni rikkumised ja kõrvalehoidmised toimuvad kolmandate osapoolte ning vahendajate abil. Sellest tulenevalt on vajalik, et erikohustustega isikud oleksid teadlikud ja hoiaksid kursis finantssanktsiooni ning massihävitusrelvade leviku rahastamisega seotud riskidest ja tüpoloogiatest.

Käesolevas lisas on väljatoodud finantssanktsioonile omased riskid ja kõrvalehoidmise meetodid. Siiski peab erikohustustega isik arvesse võtma ka rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riske ja meetodeid, mis on täpsemalt välja toodud Finantsinspeksiooni rahapesu tõkestamise soovitusliku juhendis kuna rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riskid võivad sarnaneda, sh tegeliku kasusaaja varjamine ja riigid, kus on kõrge rahapesu ja terrorismi rahastamise ning finantssanktsiooni risk. Samuti on sarnased piirkonnad ja riigid, kus on finantskuritegude vastu võitlemiseks nõrgad kontrollid ja seadused. Siiski tuleb võtta arvesse rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riskides ja meetodites finantssanktsioonile omaseid riske ja meetodeid.

Oluline on, et ohumärke ei saa alati vaadata üksi ja eraldiseisvana. Asjakohaseid ohumärke vaadatakse ja hinnatakse koos teiste ohumärkidega. Ohumärke hinnates tuleb lähtuda kliendist, tema tegevusest ja piirkonnast, kus klient tegutseb või kuhu kaupu teenuseid ostetakse või müüakse.

Sanktsioonist kõrvalehoidmine või rikkumine manipuleerides sõelumissüsteeme saab toimuda vähemalt kahel viisil.

Väline kõrvalehoidmine – klient või temaga seotud kolmas isik rikub finantssanktsiooni. See tähendab, et organisatsiooniväline osapool eemaldab või ei edasta tehinguga seotud olulisi andmeid. Selline andmete eemaldamine või mitte edastamine on soov varjata makse saatja, saaja või jurisdiktsiooni identiteeti, lisaks ka kauba või teenuse päritolu või sihtkohta. Sanktsioneeritud isikud võivad kasutada ka perekonna liikmete või lähedaste isikute kontosid.

Sisemine kõrvalehoidmine – organisatsiooni enda töötajad panevad toime rikkumise. Näiteks eemaldavad tehinguga seotud olulisi andmeid või töötaja jätab hoolsusmeetmed kohaldamata, näiteks kasutakse klientide kontosid, et varjata vara päritolu.

Identiteedi varjamise viisid ja riskid:

Erinevate nimede kasutamine:

- Muudetakse või lühendatakse vähesel määral saatja või saaja nime õigekirja, lisada nimesse tühikuid või jättes lisamata keskmine nimi.
- Edastatakse valeaadress, mis erineb sanktsiooni subjekti aadressist.

- Sanktsiooni subjekt võib tegutseda kasutades esindajaid³⁰, sugulasi, sõpru või lähedasi, muutes isiku või üksuse tuvastamise keerulisemaks.
- Üldises kasutuses olevate sõnade nimedes kasutamine juriidiliste isikute poolt. Selliste nimede kasutamine võib muuta vaste tuvastamise keeruliseks ning AST-i genereeritud hoiatusteade võib ilma täiendava uurimiseta tähelepanuta jätta.

Tegeliku kasusaaja varjamine:

- Keeruliste omandistruktuuridega ettevõtete tegelikke kasusaajaid on keeruline tuvastada. Selliste skeemide tegeliku kasusaajani jõudmine on väljakutseid esitav, kui omandi ahelas on mitmeid juriidilisi isikuid. Tegeliku kasusaaja tuvastamine võib keerukaks osutuda ka siis, kui ettevõtte omandistruktuuris on ettevõtteid, kes on asutatud sellises jurisdiktsioonis, kus tegelike kasusaajate andmeid on keeruline saada. Sisuliselt tuleb äriühingu (omandi)struktuuri kirjeldada, kui selle keerukus tähendab, et äriühing ja tema tegevus on erikohustusega isikule läbipaistmatu. Selle hindamise aluseks võivad ilma piiramata olla:
  - struktuuri kuuluvate sidusettevõtete arv;
  - kaasatud riikide arv ja nende geograafiline risk;
  - struktuuri majanduslik põhjendus;
  - millisel määral on struktuuri kohta käiv teade kättesaadav ametlikes registrites või avalikult kinnitatud dokumentides;

Riski hindamisel mängivad rolli ka mitmesugused riski suurendavad ja vähendavad tegurid. Näiteks võivad riskid vähendada järgmised tegurid:

- pikaajaline ärisuhe koos sagedase kliendikontaktiga;
- haruettevõtte või esindus asjaomastes riikides („*national desks*”) või vastavalt ulatuslikud kogemused (keeleoskus, samuti poliitilised, sotsiaalkultuurilised ja regulatiivsed taustateadmised) asjaomaste riikide kohta;
- EL-i/EEA või samaväärsete kolmandate riikide seotus.

Eelkõige tuleb arvesse võtta järgmisi riski suurendavaid tegureid:

- ainuisiku allkirjaõigused ja kolmandate isikute üld- või erivolitused;
- kolmandate isikute loodud struktuurid;
- riikide seotus, kellega erikohustustega isikul puuduvad kogemused;
- hiljuti loodud ärisuhted;
- vähesed kliendikontaktid;
- ebaselge eesmärk või majanduslikult küsitav struktuur kliendi soovil;
- kõrvalekalle kliendi varem teadaolevatest vajadustest (vt äriprofiili), s.t ebaharilik ja arusaamatu struktureerimine.

Arvestada tuleb, et ainsa kriteeriumi olemasolu ei ole üldjuhul piisav ärisuhte keerukuse hindamiseks - määrav on üldine vaade, võttes arvesse kõiki asjakohaseid kriteeriume.

- Esitajaaktsiate ja võlakirjade abil on võimalik varjata ettevõtte tegelikke kasusaajaid. Nende instrumentide dokumentides ei märgita tegelikku kasusaajat. Teoreetiliselt on ettevõtte omanikuks see, kelle käes on või kes füüsiliselt omab esitajaaktsiate või võlakirjade sertifikaati.
- Sanktsioneeritud isiku omandiõiguse lahjendamine³¹ võib näida legaalne, kuid siiski omab kõrget sanktsiooni riski kuna omandistruktuur võib uuesti muutuda. Keerulised omandistruktuurid, kus mitmed üksused asuvad erinevates jurisdiktsioonides, võivad vähendada sanktsiooni subjekti omandiõigust nii, et see langeks alla 50% künnise, et selle ettevõtte osas ei rakendataks piiranguid ja samu sanktsiooni meetmeid,

³⁰ Ingl k *nominee*.

³¹ Ingl k *dilution*.

mis sanktsioneeritud isiku suhtes. Selle näiteks on kui sanktsiooni subjekti teeb investeeringuid ettevõtetesse, mis omakorda finantseerivad mitte sanktsiooni subjekti ettevõtteid. Need ettevõtted mille osas sanktsiooni ei ole saavad seaduslikult kaubelda, sanktsiooni subjekt aga mitte. Tütarettevõtete, vahendajate ja volitatud esindajate võrgustik tagab, et tehniliselt ei rikutaks sanktsiooni. Tulemuseks on aga see, et sanktsioneeritud üksus on võimeline hankima ressursse ja kaupu, millele sanktsioon püüavad juurdepääsu mitte lubada.

- Prokuristide, esindajate, variisikute kasutamine, kus keegi teine tegutseb viisil nagu ta oleks omanik, omades kontrolli vahendite või ettevõtte üle. Mõningatel juhtudel, kui isegi on võimalik saada andmeid ettevõtte andmete kohta, siis need sisaldavad ainult esindajaid või osanikke, kuid mitte tegelikke kasusajaid.
- Omandiõiguse loovutamise skeemile viitavad tehingud, kui sanktsioonisubjekt müüb osaluse sidusettevõttele või lähedasele isikule (perekonnaliikmele, äripartnerile, kolleegile või sõbrale). Sellise tehinguga ei nähtu, et sanktsiooni subjekt omab ettevõtet, kuid siiski võib sanktsioonisubjekt endiselt omada kontrolli ettevõtte varade ja otsuste suhtes.

Tehingu andmetega manipuleerimine:

- Oluline on tähelepanu pöörata tervele kontrollsüsteemile. Hoolimata headest tehnoloogilistest vahenditest ja erialastest teadmistest, võidakse tehnoloogiaga manipuleerida, et süsteemi ära kasutada sanktsiooni rikkumiseks või sellest kõrvalehoidmiseks. Näiteks AST-i manipuleerimine, kus tehinguga seotud andmed edastatakse sellisel viisil, et ei ole võimalik tuvastada sanktsioneeritud osapoolte identiteeti. Info, mille abil oleks võimalik tuvastada osapooled on eemaldatud või asendatud, kas kliendi või töötaja enda poolt. See on üks sanktsioonist kõrvalehoidmise levinumaid meetodeid. Andmete muutmine või eemaldamine võib toimuda ilma, et teised tehingus osalejad seda teaks.
- Andmete ümber korraldamine, kui arvatakse või on teada andmeväljad, mida ei kontrollita.
- Andmete asendamine valeandmetega. Näiteks kasutatakse madala sanktsiooni riskiga riigi panga tunnuskoodi.
- Ebatavaliste tähemärkide kombinatsioonide kasutamine, näiteks „% &% \$%”. Kasutatakse erimärke, mis võivad välja näha tähtedena, kuid mida ei saa automaatsete filtrite abil tähtedena ära tunda (o ja null).
- Püütakse vältida tuvastamist, muutes nime või esitades andmeid muudel väljadel, mis on "kohustuslikud täitmiseks".
- Kasutatakse ohumärkidena paistvaid selgitusi, näiteks „Nime pole” või „... nimel”.

Erinevate maksekanalitega seotud ohumärgid ja riskid:

- E-rahakotid ja makseteenuse osutajad võivad rakendada ebapiisavaid klientide tuvastamise kontrollimeetmeid, võimaldades sanktsioonisubjektidel anonüümselt kasutada oma teenuseid. Näiteks kasutajate identiteedi varjamiseks võib ühest mobiilseadmest pääseda juurde mitmele e-rahakoti kontole. Osa riikides ei ole reguleeritud e-rahakottide kasutamine ja neile ei ole kehtestatud nõudeid, mis aitaks tuvastada sanktsioonisubjekti. Selles kontekstis võib sanktsiooni subjekt ära kasutada regulatiivseid lünkasid või e-rahakoti tehnoloogiaga seotud kriminaalse meetoodika üldist mõistmatust.
- Ettemaksukaardid, kus neid saab osta ilma, et rakendataks samu hoolsusmeetmeid, mis on teiste maksekaartidega. See aga tähendab, et kasutajad ei ole samal viisil tuvastatud ja kaart pakub anonüümsust. Paljusid avatud ettemaksukaarte saab kasutada ülemaailmses maksevõrkudes, hõlbustades rahastamist ühes riigis ja sularaha väljavõtmist teises riigis. Ettemaksukaardid sarnanevad füüsiliselt tavaliste krediitkaartidega ja neid saab suurtes kogustes sularaha asemel alternatiivina paljudes keskkondades diskreetselt transportida. Kaartidele laetud vahendite päritolu ja nende tehingute ajalugu võidakse varjata.

- Virtuaalväeringud on kõrge riskiga tulenevalt oma anonüümsusest ja puudulikust lõppkasutaja teabest, näiteks tehingu algataja ja kasusaaja andmed on krüpteeritud või puudulikud. Seda tüüpi valuutad esitavad väljakutseid just sanktsiooni režiimidele ja sanktsioonitüüpidele, nagu finants sanktsioon, mis põhinevad tehingu saaja ja saatja andmetel.
- *Hawala/hundi* tüüpi süsteemide kasutamine eesmärgiga varjata vara ebaseaduslikku päritolu. Sellised skeemid seonduvad ennekõike sooviga varjata kõrge sanktsiooni riskiga piirkonda või regiooni. Hawalat võidakse kasutada eesmärgil, et varjata tegelikku maksjat või saajat ning ebaseadusliku kaubaga seotud (narkootikumid, väärismetallid jne) tehinguid.
- U-pöördmaks³² kasutamine, kus soovitakse varjata vahendite algset päritolu (kasusaajat) või kõrge riskiga jurisdiktsiooni.

Jurisdiktsiooniga seotud rikkumise viisid ja ohumärgid

- Aadressiks märgitakse muu lähedal asuv riik või piirkond. Näiteks Krimmiga seotud sanktsiooni puhul märgitakse saaja või saatja aadressiks Venemaa või Ukraina.
- Jätetakse oluline aadressi osa märkimata. Näiteks märgitakse provintsi nimi, aga jätetakse märkimata riik või asendatakse see mõne teise riigiga.
- Kasutatakse (vari)ettevõtet, mis asub lähedal asuvas piirkonnas.
- Aadressiks märgitakse sanktsioonisubjekti aadressiga sarnane, väikse erinevusega aadress. Näiteks sama tänav, linn, riik, aga erinev maja number.
- Kliendi partner omab äritegevust kõrge sanktsiooni riskiga riigis või piirkonnas.
- Jagatakse sama aadressi koos sanktsiooni subjektiga.

Tegevuspõhine rahastamise piiranguga seotud tehingute ohumärgid ja kõrvalehoidmise meetodid:

- Identiteedi varjamine. Ebaõigete ja -korrektsete kauba saaja või saatja andmete edastamine.
- Varjatakse, et tegemist on piiranguga kaubaga. Klient ei soovi anda infot kauba lõppkasutaja kohta.
- Kasutatakse variettevõtet või riilifirmat. Kaup või teenus ei vasta ettevõtte äritegevusele. Ettevõttel puudub või on vähene ettevõtlustaud. Ettevõtte ei tunne kaupu või teenuseid kuid endiselt soovib neid osta või müüa.
- Klient, kes tegeleb kauplemise, vahenduse või vahendusteenustega ning tegeleb tavapärase äritavaga vastuolus oleva äritegevusega või äritegevuses on olulisi muudatusi.
- Lõppkasutaja, lõppsihtkoha, ümberlaadimise või mõlema varjamine: kohale toimetamise kuupäevad on ebamäärased või plaanitakse tarneid väljastpoolt sihtkohta. Ekspedeerimisettevõtte on loetletud toote lõppkasutaja või sihtkohana. Saatumisviis on toote või sihtkoha jaoks ebatavaline. Andmete küsimisel on klient

---

³² Ingl k *u-turn payment*. U-pöördmaks on makse, mille käigus kannab A (näiteks USA) riigi pank või muu finantsasutus tehinguga seotud vahendid B (näiteks Iraan) riigi panka või muu finantsasutusele, kasutades panka, mis asub näiteks mõnes finantskesksuses. Finantsmaailmas on tagasipöördumaksed kõige sagedamini tuntud seoses USA sanktsioonidega, eriti Iraani ja Kuuba suhtes kehtestatud sanktsioonidega. Sellist meetodit võidakse kasutada ka teiste jurisdiktsioonide sanktsioonist kõrvalehoidmiseks.

kõrvalehoidev või ei ole konkreetne, kas kaup on mõeldud kohalikuks kasutamiseks, ekspordiks või reekspordiks.

- Kauba või teenuse tarneahel on konkreetse kauba suhtes on ebamõistlik.
- Pseudonüümide ja võltsitud dokumentide kasutamine sanktsiooni subjekti osaluse varjamiseks.
- Levinud sanktsioonist kõrvalehoidmise meetodid, mida sanktsiooni rikkumiseks ja kõrvalehoidmiseks kasutatakse, hõlmavad veel järgmist:
  - Pangakontod, mis kuuluvad kõrge sanktsiooni või massihävitusrelvade leviku riskiga riigi kodanikele, kes tegutsevad sanktsioonisubjekti nimel;
  - Ühisettevõtte kasutamine, mille üks omanikest on sanktsiooni subjekt;
  - Diplomaatiliste töötajate pangakontode kasutamine sanktsiooni subjekti kasuks;
  - Rahaliste vahendite hankimiseks ja sanktsioonidest kõrvalehoidmiseks korraldatakse küber rünnakuid finantsinstitutsioonide ja virtuaalväeringu teenuse pakkujate vastu.

Lisa 3 – Asjaolud, mis võivad viidata massihävitusrelvade rahastamisele

Käesolevas lisas toodu tugineb erinevatel ohuhinnangutel, tüpoloogiatel, Finantsinspeksioonile kättesaadavatel andmetel, statistikal ja kohapealsete kontrollide käigus tuvastatud ning eriteabel. See arvestab finantsasutuste poolt osutatavaid teenuseid ja tooteid ning nende mahte ja Eesti geograafilist asendit.

Käesolevas lisas loetletud mõned tunnused võivad esineda üksikult või koos ka tava- või õiguspärastes tehingutes, mistõttu tuleb esitatud mitteammendavat loetelu võtta abistavana, mis aitab tuvastada seotud riske.

Alljärgnev ei eelda, et erikohustustega isik kõikidel üksikjuhtudel kohaldab hoolsusmeetmeid ja küsib täiendavaid andmeid, et võimalikke riske tuvastada. Erikohustustega isik peab riskipõhiselt tegema otsuse täiendavate andmete küsimise või selle vajaduse kohta.

Massihävitusrelvade levikuga seotud rahastamise allikad võivad olla seaduslikud või ebaseaduslikud. Rahapesu puhul on ohumärgiks, et vahendite allikas on ebaseaduslik. Massihävitusrelvade leviku rahastamise puhul on risk suurem juhtudel, kui rahaallikas on seaduslik, kuid kavatakse varjata konkreetset kaupa või lõppkasutajat. Seetõttu tuleks riskide hindamisel arvesse võtta rahapesu ja massihävitusrelvade leviku rahastamise struktuurilisi erinevusi, kui hinnatakse ohumärke. Seejuures on üheks teadaolevaks tüpoloogias virtuaalväeringute kasutamine massihävitusrelvade rahastamisel.

Selleks, et tuvastada, kas tegemist võib olla massihävitusrelvade leviku rahastamisega, võib konkreetsel juhul olla vaja konkreetset teavet, sh teavet kauba lõppkasutaja kohta ja teavet konkreetse kauba kohta. Massihävitusrelvade rahastajad kasutavad oma tegevuse varjamiseks keerulisi skeme, näiteks akreditiivide kasutamisel, varifirmade, vahendajate, maaklerite jne kasutamise.

Tuleb arvestada, et üks ohumärk ei ole selge näitaja võimaliku massihävitusrelvade leviku rahastamise kohta ning ohumärke hinnates tuleks neid kombineerida ja analüüsida konkreetse kliendi profiili suhtes.

Massihävitusrelvade rahastamise etapid

Esimene etapp (rahastamise etapp) – massihävitusrelvade levitaja kogub vahendeid. Vahendid võivad pärineda enda vahenditest, välismaistelt rahastajatelt, kuritegelikust tegevusest.

Teine etapp (vahendite varjamine) – massihävitusrelvade levitaja saab vahendid rahvusvahelisse finantssüsteemi. Kui riigi suhtes ei ole kehtestatud sanktsioone, saadetakse need otse edasi. Selles etapis massihävitusrelvade levitajad toetuvad enamasti ettevõtete (sh varifirmade) ja vahendajate võrgustikele, et varjata igasugust seost riigiga kelle suhtes on kohaldatud sanktsioone. Kasutatakse sanktsioonist kõrvalehoidmiseks läbipaistmatut omandistruktuuri. Sageli hõlmab massihävitusrelvade leviku rahastamine riiki, kelle suhtes on sanktsioon kehtestatud või selle lähis-riiki ning ettevõtte rahaga seonduvad otsused on välisriigi kodaniku kontrolli all, kellel on poolehoid sanktsioonide all oleva riigi suhtes. Selline tegevus kombineeritult koos valedokumentide kasutamisega võimaldab massihävitusrelvade levitajatel vältida nende ja nende tehingute tuvastamist.

Kolmas etapp (materjalide ja tehnoloogia hankimine) – massihävitusrelvade levitaja kasutab vahendeid. massihävitusrelvadega seotud programmide jaoks vajalike kaupade, materjalide, tehnoloogia ja logistika eest tasumiseks. Kogu kolmanda etapi jooksul kaasatakse rahvusvahelisi finantsasutusi tehingute töötlemise. Oluline on märkida, et levitamine hõlmab lisaks relvade ostmisele ka üksikuid kaupu ja komponente, mida saab kasutada relvade või rakettide väljatöötamiseks. Levitamine hõlmab lisaks relvade ostmisele ka üksikuid kaupu ja komponente, mida saab kasutada relvade või rakettide väljatöötamiseks. See muudab massihävitusrelvade leviku tõkestamise raskemaks.

Massihävitusrelvade leviku rahastamisega seotud ohumärgid (nimekiri on mitteammendav):

- Klient on seotud kaheksa kasutusega, massihävitusrõlvade või sõjaliste kaupade tarnimise, müügi, tarnimise või ostmisega, eriti suurema riskiga jurisdiktsioonides.
- Tehingu osapool asetseb riigis või piirkonnas, kus on kõrge massihävitusrõlvade rahastamise risk.
- Tehingu osapool asetseb riigis või piirkonnas, kus on kõrge sanktsioonidest kõrvalehoidmise risk (kaubad suunatakse mujale kui märgitud lõppsihtkoht).
- Imporditava/eksportitava kauba lõplik sihtkoht on tehingu dokumentides ebaselge.
- Kauba finantseerimise tehingu puhul läbib kauba saatmise teekond riike, kus on nõrgad ekspordikontrolli seadused või kus on ekspordikontrolli seaduste rakendamine nõrk.
- Tehingu osapoolteks on isikud või üksused, mis asuvad riikides, kus on nõrgad ekspordikontrolli seadused või kus täidetakse vähesel määral ekspordikontrolli seaduseid.
- Tehinguga seotud kaubad ei ole tavapärase asjaomasele riigile.
- Tehingus märgitud kauba teekond ei vasta tavapärasele kaubandusmustrile ja ei oma ärilist loogilisust.
- Tehing hõlmab finantseerimisasutusi, kelle suhtes on tuvastatud puudusi rahapesu tõkestamise ja terrorismi rahastamise tõkestamisel, samuti finantseerimisasutusi, kelle alaline asukoht on riikides, kus ekspordikontrolli seadused on nõrgad või kus on ekspordikontrolli seaduste rakendamine nõrk.
- Tehingu dokumentidest nähtub, et deklareeritud kauba väärtus on võrreldes transpordi kuluga alahinnastatud.
- Tehingu dokumentides on vastuolud, nagu nimed, ettevõtted, aadressid, sihtkoht jne.
- Kliendi tegevus ei ühti ettevõtte profiiliga või lõppkasutaja teave ei ühti lõppkasutaja ettevõtte profiiliga.
- Kaupa tellivad ettevõtted või isikud on teistest riikidest, kui nimetatud lõppkasutaja riik.
- Kliendi poolt edastatav teave, sh vaatamata lisateabe päringutele, on ebamäärane/puudulik.
- Kliendi või vastaspoole aadress on sarnane sanktsioonisubjekti aadressile.
- Tehingus on seosed kauba müüja ja ostja ettevõtete vahel, näiteks samad omanikud või juhtkond.
- Tehinguga on seotud võimalikud varifirmad.
- Ekspedeerimisettevõtte on nimetatud toote lõppsihtkohana.
- Makse juhiste edastaja või makse tegija ei ole märgitud algsetes tehinguga seotud dokumentides.
- Kliendi tehingute muster on ebatavaline või puudub selge eesmärk.
- Tehinguga seotud dokumentides on võltsimistunnuseid.

Lisa 4 – Rahapesu, terrorismi rahastamise ja massihävitusrelvade leviku rahastamise erinevused³³

	Rahapesu	Terrorismi rahastamine	Massihävitusrelvade leviku rahastamine
Eesmärk	Ebaseaduslike vahendite kasutamine reguleeritud süsteemis	Toetada terroristide tegevust	Massihävitusrelvade soetamine
Vahendite päritolu	Kuritegelikelt organisatsioonidelt	Omavahendid, korjandused, annetused	Riikide poolt rahastatud programmid
Kanalid	Eelistab ametlikku finantssüsteemi	Eelistab sularaha kullereid, mitteametlikke finantssüsteeme (hawala, valutavahetusettevõtted)	Eelistab ametlikku finantssüsteemi
Tuvastamise fookus	Kahtlased tehingud, nt tehingud, mis ei vasta kliendi rikkusele ega eeldatavale tegevusele	Kahtlased suhted, pangavahetused näiliselt mitteseotud osapoolte vahel	Isikud, üksused, riigid, kaubad ja materjalid, tegevused
Tehingu väärtus	Suured summad, tihti struktureeritud, et vältida teavitamise kohustust	Väiksed summad, tavaliselt allpool teavitamise künnist	Keskmiised summad
Finantstegevus	Keeruline tehingute võrgustik, tihti kasutatakse vari- ja offshore ettevõtteid jne.	Erinevad meetodid, sh ametlik pangandussüsteem, mitteametlikud vääringulekande süsteemid, sularaha ja väärisesemete salakaubavedu	Tehingud näevad välja nagu tavaline äritegevus, mis on struktureeritud rahastamise päritolu varjamiseks

³³ Jonathan Brewer, *Study of Typologies of Financing of WMD Proliferation*, Kings College, London, 2017.